

บทที่ 8 พระอัยการลักษณะลักพา

พระอัยการฉบับนี้มีชื่อเรียกเต็มว่า พระอัยการลักษณะลักพาลูกเมียผู้คนท่าน บัญญัติขึ้นในปี พ.ศ. 1899 ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการปรับโทษผู้ลักพาข้าทาสลูกเมียของผู้อื่นไป

ความผิดฐานลักพาผู้คน

ผู้ใดลักพาลูกเมีย ข้าทาสของผู้อื่นไปมีผิดต้องถูกลงโทษปรับโทษปรับโทษเล็กน้อยตามระยะทางใกล้ไกลของการพาไป กล่าวคือผู้ใดลักพาผู้คนของผู้อื่นไปยังไกลเท่าใดยิ่งถูกปรับโทษมากขึ้น แต่ถ้าผู้ลักพานำเอาลูกเมียข้าคนกลับมาส่งคืนเจ้าของ ผู้ลักพาไม่ต้องรับโทษ

ความผิดฐานลักพาผู้คน หมายรวมถึงการรับเอาข้าทาสลูกเมียผู้อื่นที่หลบหนีมาบ้านตนด้วย เว้นแต่ผู้รับไว้จะแจ้งให้เจ้าของข้าทาสลูกเมียทราบภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด คือ ถ้าผู้อยู่ในตัวเมืองต้องแจ้งเจ้าของทราบภายใน 3 วัน ถ้าอยู่นอกเมืองต้องแจ้งภายใน 5 วัน เมื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ผู้รับข้าคนลูกเมียของผู้อื่นไว้จึงไม่มีโทษ

กฎหมายให้ลงโทษผู้ให้ความอุปการะหรือผู้สั่งสอนแก่ผู้หลบหนีด้วย เพราะถือว่าเป็นการทำให้ผู้หลบหนีมีกำลังวังชาสามารถหลบหนีได้สำเร็จ

การให้ความอุปการะแก่ผู้หลบหนีอาจได้แก่การให้เสบียงอาหาร จัดหายานพาหนะให้ และการให้ที่พัก เป็นต้น สำหรับการให้ที่พักแก่ผู้หลบหนีนั้น เจ้าของเรือนจะมีความผิดหรือไม่ ขึ้นกับว่าเจ้าของเรือนรู้หรือไม่ว่า ผู้มาพักอาศัยอยู่นั้นเป็นผู้หลบหนีมา ในเรื่องเสบียงอาหารนั้น หากทาสมาซื้อซื้อสิ่งของ ๆ ไปขายเอากำไรโดยคิดดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ ถ้าทาสหนีไปจะว่าเจ้าหนี้ให้เสบียงอาหารแก่ผู้หลบหนีไม่ได้

ปัจจุบันความผิดฐานลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่นน่าจะเป็นความผิดต่อเสรีภาพ ตาม มาตรา 312 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ไม่ใช่ความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะคนไม่ใช่ทรัพย์ แต่ ก่อนที่จะมีการเลิกทาสในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทาสจัดเป็นทรัพย์สินมี วิทยุญาณ จึงมีปัญหาว่าทาสอาจเป็นผู้กระทำความผิดฐานลักพาผู้คนได้หรือไม่ ให้สังเกตบทที่ 23 ซึ่งบัญญัติว่า “บุรุษผู้หนึ่ง เป็นทาสแห่งหนึ่งและทาสีเป็นทาสท่านแห่งหนึ่ง ทั้งสองมันพากันหนีไป นายเงินต่อนายเงินจะว่ากันนั้นมิได้ เพราะคนทั้งสองเป็นโจรลักเอาเข้าตัวหนีไปเอง อนึ่ง ถ้าบุรุษ นั้นมิได้เป็นทาสและสตรีนั้นเป็นทาสีท่านแลทั้งสองพากันหนีไป ควรลงโทษบุรุษคือโจรลัก ทาสีท่านไปแล อนึ่งสตรีนั้นมิได้เป็นทาสีท่านแลบุรุษนั้นเป็นทาสท่านแลทั้งสองพากันหนีไซ้ ควรจะลงโทษแก่สตรีนั้นคือโจรลักทาสท่านไป”

จากบทบัญญัตินี้สรุปได้ว่า

1. ชายผู้เป็นไทหนีไปกับทาสีของผู้อื่น ชายเป็นโจรลักพาทาสีท่าน
2. หญิงเป็นไทหนีไปกับทาสของผู้อื่น หญิงเป็นโจรลักพาทาสท่าน
3. ทาสกับทาสีต่างหนีไปด้วยกัน ทั้งทาสแลทาสีต่างเป็นโจรลักพาตัวของตนเอง

ดังนั้น จึงอาจพอสรุปได้ว่า ทั้งผู้เป็นไทและทาสก็อาจเป็นผู้กระทำความผิดฐานลักพาได้ แม้ในกรณีทาสและทาสีพากันหนีไปด้วยกัน นายเงินต่อนายเงิน จะว่ากล่าวกันไม่ได้ตาม ทาสหรือ ทาสีก็กระทำความผิดต่อนายเงินฐานลักพาตัวของตนหนีไป

ความผิดฐานลักคนขายออกไปนอกราชอาณาจักร

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าแผ่นดินมีความห่วงใยไพร่ฟ้าประชาชนว่าถูกขายไปลงเรือ ลำเภาก็หรือขายไปต่างประเทศ ทำให้บ้านเมืองขาดกำลังไพร่พลไป ขณะเดียวกันราษฎรที่ถูก ขายไปในเรือลำเภาก็หรือถูกขายไปต่างประเทศอาจประสบความยากลำบาก จึงมีกฎหมายบัญญัติ ห้ามไว้ว่า “ผู้ใดลักไพร่ฟ้าข้าคนท่านขายแก่ประเทศต่างเมือง ขายลงเรือลำเภาก็ดี เอาสินจ้าง แลส่งคนให้แก่ประเทศต่างเมืองก็ดี จับได้รู้ด้วยประการใด พิจารณาเป็นสัจ ท่านให้ฆ่าผู้ร้าย นั้นเสีย” (พระอัยการลักษณะลักพา บทที่ 25)